

Pitkässä juoksussa jää nähtäväksi

Mainiossa radio-ohjelmassa Alivaltiosihteeri leikitään suomella niin taitavasti, ettei aina oikein huomaakaan. Siinä kerrottiin kerran eräästä mielenkiintoisesta tutkimustuloksesta. On nimittäin havaittu, että pitkänmatkan juoksijat ovat yleensä pitkässä juoksussa parempia kuin sprintterit. Sen jälkeen en ole kertaankaan käyttänyt tätä kummallista muoti-ilmausta. En vahingossakaan.

Kieli kehittyy. Luonnollisimmin se etenee kansalaisten omien oivallusten avulla. Niitä tulee päivittäin. Jotkut vain käväisevät puheessamme, mutta monet jäävät. Ja jäävät niin pitkäksi aikaa, että varsinaista asiaa tai yhteyttä ei enää edes tajuta. Menee niin, että hippulat vinkuu. Siis mitkä hippulat?

Kieli kehittyy ja muuttuu huomattavasti nopeammin, kuin emeritusprofessori Kalevi Wiik esitti Tieto-Finlandiaakin kärkkyneessä kirjassaan Eurooppalaisten juuret. Hänhän väitti, että vielä kolmen tuhannen vuoden päähänkin voidaan jäljittää ihmisten liikkeitä kielen avulla. Teoria on kumottu laajalti.

Englannista sanasta sanaan käännetyt ilmaisut ovat valtaamassa suomen kieltä. Mutta niin käy muuallakin. Ruotsissa ollaan jo paljon pidemmällä, ja Saksassakin nuori juppi heittää sujuvasti mikahäkkismäistä sinä-kieltä. Kun sä kato meet pakkasella ulos ilman pipoo, sun päätä palelee. Saksan kielessä, jossa teitittely muuten on vallalla, sinäpassiivi kuulostaa todella hassulta.

Miksi näitä vieraista kielistä käännettyjä ilmauksia sitten tunkee arkikieleen? No tietysti siksi, että ihmiset osaavat enemmän kieliä kuin ennen, mutta eivät kuitenkaan kunnolla. Huvitti kovasti, kun yhdistetyn kilpailija Hannu Manninen totesi toimittajille voitettuaan jonkin isomman kisan, että nyt putosi apina selästä. Siinä on osattu aika vähän englantia.

Niin, pitkässä juoksussa jää todella nähtäväksi. Tämä on yksi ärsyttävimmistä nykykielen tokaisuista. Englannin sana run tarkoittaa kymmeniä eri asioita juoksemisesta tietokoneohjelman käynnistämiseen. Vilahtaa siellä merkitys ajanjakso ja aikavälikin.

Kielitoimiston tutkijat ovat verranneet muotilainaa Suomeenkin ehtineeseen jättiputkeen. Tämä ärtyisä tulokas leviää nopeasti, valtaa alaa omilta vanhoilta ilmaisuilta ja köyhdyttää kielen monimuotoisuutta. Ainakin pitkässä juoksussa.

Me tavalliset pulliaiset voimme puhella ja kirjoitella aika vapaasti, koska emme ole kieliammattilaisia. Mutta heti kun astuu rahvaan eteen tai rupeaa kirjoittamaan julkisesti, pitäisi miettiä ja valmistautua kunnolla. Tämä koskee ennen muuta opettajia ja toimittajia.

Lehtimiesten oma lehti Journalisti otti huonon kielen esille parin aukeaman jutussaan. Siinä käytiin hauskaasti läpi sudenkuopat vierassanoista kuntapuheeseen. Tarinan innoittajana oli Tampereen yliopiston lehtori Sirkka Wahlstén, joka opettaa tiedotusopin laitoksella tulevia toimittajia.

Tunnetaankohan tiedotusopin laitoksella tunnontuskia. Eläkkeelle jäänyt professori Kaarle Nordenstreng kun opetti toimittajille vuosikymmenet toimittamisen asemesta normatiivisia mediateorioita, marxilaisia manifesteja ja taistolaista taktiikkaa.

pajen